

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/dla-mediow/komunikaty/198252,125-lat-temu-urodzil-sie-Erich-von-Zelewski.html>
03.05.2024, 04:16

125 lat temu urodził się Erich von Zelewski

Data publikacji 29.02.2024

1 marca 1899 r. w Lęborku przyszedł na świat Erich von Zelewski - późniejszy SS-Obergruppenführer i generał Waffen-SS Erich von dem Bach. Za zbrodnie w okupowanej Polsce nigdy nie poniósł odpowiedzialności.

Cesarski oficer

Pochodził ze zubożałej szlachty kaszubskiej wyznania katolickiego. W jego domu mówiło się po kaszubsku i polsku. Z czasem jednak definitywnie zwrócił się ku niemieckiej tożsamości. W okresie międzywojennym zmienił nazwisko na von dem Bach-Zelewski, a w czasie II wojny światowej podpisywał się już tylko: von dem Bach.

Po wybuchu I wojny światowej **na ochotnika zgłosił się do kajzerowskiej armii**. Dwukrotnie był ranny. Otrzymał Krzyż Żelazny II i I klasy.

Po klęsce Cesarstwa przyłączył się do Freikorpsu - ochotniczej, nacjonalistycznej formacji paramilitarnej - i w jego szeregach walczył po stronie niemieckiej w Powstaniach Śląskich. Potem został przyjęty do regularnej armii - Reichswehry. Działał następnie w Stahlhelmie (antyrepublikańskim związku żołnierzy frontowych), prowadził kolejno firmę taksówkarską i gospodarstwo rolne w Bogdańcu (wówczas Dühringshof) pod Gorzowem.

Erich von dem Bach podczas składania zeznań przed Najwyższym Trybunałem Narodowym w Warszawie. Zdjęcie z zasobu IPN, sygn. GK-14-3-16-5.

Związek z Hitlerem

Na początku lat trzydziestych XX w. wstąpił do NSDAP i SS. Po przejściu władzy w Niemczech przez narodowych socjalistów wyróżniał się w brutalnej walce z komunistyczną opozycją. Wziął też udział w tzw. nocy długich noży – krwawej rozprawie z przeciwnikami Adolfa Hitlera z i spoza NSDAP.

Przez kilkanaście lat był posłem do Reichstagu. Równolegle robił karierę pod skrzydłami szefa SS Heinricha Himmlera. Jesienią 1939 r., po klęsce Polski, objął urząd śląskiego pełnomocnika komisarza ds. umacniania niemczyzny. Nadzorował wypędzenie Polaków z Żywiecczyny i osiedlenie w ich miejsce Niemców. **Miał udział w utworzeniu obozu koncentracyjnego Auschwitz** i przymusowym wysiedleniu okolicznej ludności.

Po niemieckiej napaści na Związek Sowiecki nadzorował działalność SS i policji na tyłach Grupy Armii „Środek”, tj. na terenie Białostoczczyzny, dzisiejszej Białorusi i północnej Ukrainy. **Współodpowiadał za masowe rozstrzeliwania Żydów.** Z czasem został też pełnomocnikiem Himmlera ds. „zwalczania band”. Pod pozorem walki z partyzantką prowadził bezwzględne akcje przeciwko ludności cywilnej.

Na początku sierpnia 1944 r. Himmler powierzył mu zdławienie Powstania Warszawskiego. **Podkomendni von dem Bacha dopuszczali się masowych mordów** na ludności cywilnej walczącego miasta. On sam poczytywał sobie później za zasługę, że w myśl układu kapitulacyjnego żołnierze Armii Krajowej otrzymali pełnię praw przysługujących jeńcom wojennym.

W ostatnich miesiącach wojny von dem Bach został wysłany na Węgry, a później dowodził Korpusem Odrzańskim, który bezskutecznie próbował się przeciwstawić Armii Czerwonej.

Powojenne losy

Po upadku Rzeszy generał trafił do więzienia w Landsbergu, gdzie przetrzymywano zbrodniarzy wojennych. „Kłamstwu, sprytowi, a także inteligencji [...] zawdzięczał nie tylko karierę, lecz i ucieczkę przed odpowiedzialnością” – ocenia Anna Zechenter z Oddziału IPN w Krakowie. **W głównym procesie norymberskim wystąpił jako kluczowy świadek oskarżenia**, dzięki czemu nie został wydany Sowiecom. Także w odbywającym się w Polsce procesie Ludwiga Fischera, byłego gubernatora dystryktu warszawskiego, był tylko świadkiem.

Dopiero w Republice Federalnej Niemiec zasiadł na ławie oskarżonych, jednak nie za zbrodnie z okresu II wojny światowej. **W 1961 r. został skazany na 4,5 roku więzienia z udział w „nocy długich noży”.** Rok później za udział w zamordowaniu przed wojną pięciu komunistów usłyszał wyrok dożywotniego więzienia. Zmarł 8 marca 1972 r. w szpitalu więziennym w Monachium.

Zbrodnie niemieckie w okupowanej Polsce od lat stanowią przedmiot badań Instytutu Pamięci Narodowej. Ich efektem są liczne publikacje.

Wątki związane z Erichem von dem Bachem pojawiają się m.in. w książce dr Sorayi Kuklińskiej *Oskar Dirlewanger. SS-Sonderkommando „Dirlewanger”* (Warszawa 2021).

Z kolei w portalu IPN przystanekhistoria.pl można się zapoznać z artykułem Anny Zechenter:

- [Erich von dem Bach-Zelewski](#)

Polecamy Państwu także inne materiały dostępne w portalu IPN przystanekhistoria.pl i na innych stronach Instytutu:

- [„AKTION SAYBUSCH”](#)
- [„Aktion Saybusch”. Wysiedlenia Polaków na Żywiecczyźnie w 1940 r.](#)
- [Zbrodnie nierozliczone. Heinz Reinefarth i Powstanie Warszawskie](#)
- [Rzeź Woli](#)